

DICCIONARI

Abric termomètric: Caseta de fusta de color blanc col·locada sobre suports a una alçada de 1,20 metres del sòl amb les parets de persiana per a facilitar la ventilació. En el seu interior es col·loquen els instruments meteorològics de manera que, a l'estar a l'ombra, la lectura dels resultats no es veja afectada per l'exposició directa del Sol i dels vents.

Advecció: Transport horitzontal de calor mitjançant fluxos o masses d'aire.

Aerosfera: Terme amb el qual es designa a tot l'embolcall gasós que envolta a la Terra comprènent tant la troposfera com l'estratosfera. Es va fer servir aquest terme degut al fet que alguns autors utilitzaven la paraula atmosfera únicament per a indicar la capa inferior de l'embolcall gasós si bé aquest últim terme és el més acceptat correntment per a designar a tot el conjunt.

Aire: Substància gasosa que forma l'atmosfera.

Amplitud tèrmica diària: Oscil·lació o diferència entre les temperatures màxima i mínima diàries.

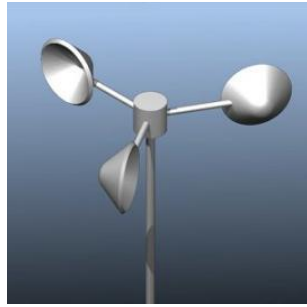
Anafrent: Front fred en el qual la massa càlida superior es troba en moviment ascendent en relació a la freda inferior.

Anàlisi en superfície: Veure "*mapa del temps de superfície*".

Anticicló: Configuració isobàrica constituïda per isòbares tancades, aproximadament el·líptiques o circulars, el valor de les quals augmenta cap a l'interior on es va a donar el màxim de pressió atmosfèrica.

Anticorona: Veure "*Espectre de Broken*".

Anemòmetre: Aparell usat per a mesurar i registrar la velocitat i direcció del vent. Actualment es realitza de forma automàtica en els models més perfeccionats (anemògrafs). El *anemòmetre de cassoletes* consisteix en mitges esferes col·locades en els extrems d'uns braços que giren sobre un eix vertical quan el vent exerceix una pressió en la seua part còncaua. El anemòmetre de Dines està format per un penell amb un eix que comunica amb un aparell registrador. La part frontal del penell té una obertura orientada al vent i que comunica els canvis de pressió, i per tant la velocitat, a un registrador.

Arc crepuscular: Arc de resplendor tènue i difús visible en algunes ocasions en la part occidental del firmament després de la posta del sol, quan està a 3 o 4 graus per sota de l'horitzó, produït probablement per l'efecte de dispersió de la llum en les partícules de pols de l'atmosfera.

Arc de boira: Tipus d'arc de Sant Martí que es forma quan el Sol està darrere de l'observador i davant hi ha una zona amb boira. Les gotes són tan menudes que impedeixen la descomposició de la llum en els colors de l'espectre, per refracció i reflexió, i l'arc és, per tant, incolor i d'aspecte blanquinós.

Arc de Sant Martí: Arc de llum multicolor causat per la refracció i reflexió interna dels rajos de Sol en les gotes de pluja quan el Sol està darrere de l'observador i les gotes de pluja davant. La llum que penetra en cada gota es reflecteix en el seu costat oposat i es descompon en els diferents colors de l'espectre. En l'arc principal el roig està en la part exterior i el violeta en l'interior. L'angle amb el qual el radi de l'arc subtendeix a l'ull de l'observador varia des d'uns 41 graus per a l'extrem de color roig fins als 43 graus per al color violeta. Això significa que un observador al nivell del mar pot veure únicament l'arc si l'alçada del Sol és menor d'uns 42 graus. Quant menor siga la seua alçada o major siga la de l'observador tant major serà la porció de l'arc visible. Des d'un avió pot veure's el cercle complet. A major grandària de les gotes d'aigua corresponen colors més intensos. En una boira de gotes molt fines l'arc apareix blanc (arc de boira). En ocasions pot arribar a veure's un arc secundari més feble, a uns 50 graus, com resultat d'una reflexió doble en cada gota d'aigua i els colors estan invertits en relació amb arc principal.

Ascendència: Ascens de capes d'aire en una borrasca que causa sovint nuvolositat i precipitacions.

Atmosfera: Capa d'aire que envolta la Terra. Està composta per nitrogen (78,08%), oxigen (20,95%), argó (0,93%), anhídrid carbònic (0,03%) i altres menudes proporcions de neó, criptó, heli, metà, xenó, hidrogen, etc. amb quantitats de vapor d'aigua variables entre un 0 i un 4%. L'atmosfera es manté unida a la Terra a causa de la força de la gravetat. Existeix una quantitat molt menuda d'ozó (O₃), la forma al·lotròpica de l'oxigen, les densitats màximes del qual es troben a una alçada d'uns 32 a 48 quilòmetres aproximadament. La meitat de l'atmosfera està compresa dins d'un radi de 5,6 quilòmetres des de la superfície de la Terra, el 75% dins de 11 quilòmetres, el 90% dins de 16

quilòmetres i el 97% dins dels 27 quilòmetres. Les capes en les quals s'originen els meteors es redueixen a una alçada de pocs quilòmetres especialment degut al fet que la meitat del vapor d'aigua està per sota de 2.300 metres. L'atmosfera es divideix en diverses capes o estrats segons les seues característiques tèrmiques com la troposfera i l'estratosfera. Altres capes es determinen per les seues propietats fisicoquímiques (ozonosfera, ionosfera). En l'atmosfera les propietats físiques dels gasos deixen d'existir a uns 600 quilòmetres.

Aurora: Efecte lluminós produït pels fenòmens electromagnètics en la ionosfera, visible en les altes latituds durant la nit, sota la forma de rajos, arcs i cortines de llum roja, verda i blanca que presenten un major desenvolupament a uns 100 quilòmetres d'alçada. Probablement les aurores són el resultat de les tempestes magnètiques i les descàrregues elèctriques del Sol durant els períodes de major activitat de les taques solars. Açò produeix la ionització dels gasos, no obstant això, aquests fenòmens són encara objecte d'estudi i investigació. Es diuen 'aurores boreals' les quals es donen en l'hemisferi nord i 'aurores australs' les de l'hemisferi sud.

Baixa: Configuració isobàrica constituïda per isòbares tancades, aproximadament circulars o el·líptiques, el valor de les quals disminueix cap a l'interior on es va a donar el mínim de pressió atmosfèrica.

Banda de mal temps: Àrea, més o menys allargada, amb mal temps associada a un front.

Baròmetre: Aparell inventat per I. Torricelli (1643) que serveix per a mesurar la pressió atmosfèrica contraposant el pes d'una columna de mercuri amb el pes d'una columna d'aire. Els baròmetres moderns han de tenir una sèrie d'ajustaments i unes escales graduades mitjançant un nonio per a precisar les lectures. Les correccions que s'han de realitzar són la de la latitud que es considera normal els 45 graus nord, la temperatura que es considera normal els 12 graus centígrads, l'altitud sent un decrement de 33,9 milibares per a cada 270 metres en les capes baixes de l'atmosfera mentre que en les capes superiors el ritme de decrement es fa progressivament menor i les particularitats pròpies de l'aparell comparat amb un standard.

Berg: Vent càlid i sec, i de vegades borrascós, que bufa especialment a l'hivern descendint de la altiplanicie cap a la costa a Sud-àfrica.

Bioclimatología: Estudi del clima en relació amb la vida orgànica incloent éssers humans, animals i plantes. Es refereix especialment a les qüestions de l'hàbitat humà: allotjament, vestit i altres necessitats de salubritat depenents de les condicions climàtiques.

Boira: Suspensió en l'atmosfera de diminutes gotes d'aigua que limiten la visibilitat horitzontal a menys d'un quilòmetre.

Bombolla càlida: Denominació que de vegades reben les 'gotes' d'aire càlid en alçada aïllades en latituds relativament altes.

Bon temps: Es diu usualment del temps sense precipitacions i sovint assolellat.

Borsa d'aire: Sector de l'atmosfera que es veu afectat per corrents d'aire descendent. Té una gran importància en la navegació aèria ja que pot produir una pèrdua de sustentació dels avions. Les borses d'aire són molt freqüents a sotavent de les muntanyes o sobre superfícies fredes (rius o llacs).

Borrasca: *Veure "Baixa".*

Caiguda de pressió: Descens de la pressió atmosfèrica.

Carta sinòptica: Diagrama que mostra les condicions atmosfèriques (isòbares, vents i altres elements) en un moment donat. L'elaboració de cartes sinòptiques és essencial en les previsions atmosfèriques.

Catafront: Front fred en el qual la massa d'aire càlid es troba en moviment descendent pel que fa al fred inferior. Comparar amb anafront.

Cel blau: Color que presenta el cel sense núvols durant el dia com a resultat de la dispersió de la llum solar en les partícules d'aire. Les ones curtes en l'extrem blau-violeta de l'espectre solar es dispersen amb major facilitat en partícules més fines a gran alçada on el cel presenta un color blau intens. La graduació del blau es pot mesurar segons una escala realitzada per F. Linke amb 14 tonalitats que van del blanc fins al blau marí.

Centre d'acció: Àrea terrestre que té una influència notable en l'estat i evolució de les condicions meteorològiques d'altres regions a causa de la seua temperatura, pressió o altres circumstàncies. Les àrees d'alta o baixa pressió són centres d'acció de gran importància perquè condicionen el desplaçament i direcció de les pertorbacions i la circulació de vents en un sector molt extens al voltant seu.

Chinook: Vent del sud-oest, càlid i sec que descendeix pels vessants orientals de les Muntanyes Rocoses en Alberta, Saskatchewan occidental i Montana escalfat adiabàticament. En la primavera produïx sobtats augments de temperatura i una fusió ràpida de la neu. És un vent del tipus foehn.

Ciclogènesi: Procés atmosfèric pel qual es desenvolupa una intensa tempesta tropical amb una font de calor tropical (o 'nucli calent') sobre l'oceà. Es forma una tremenda pertorbació vertical indicada per un remolí de cúmuls turriformes.

Cicló tropical: Borrasca tropical càlida molt profunda i relativament poc extensa caracteritzada per vents molt forts amb velocitats superiors als 100 quilòmetres per hora i precipitacions molt intenses.

Cinturó: Qualsevol zona que es distingeixi per una característica determinada de forma, unes vegades allargada i altres en corona circular.

Circulació general atmosfèrica: Organització general i distribució mitja dels sistemes de vents a escala planetària.

Clima: Conjunt de condicions meteorològiques que es donen en un sector determinat de la superfície terrestre, les seves característiques predominants, i l'amplitud de les seves variacions. Generalment es prenen en consideració les condicions d'un període de bastants anys (per exemple de 30 a 35). El terme procedeix de la paraula grega que significava 'inclinació' referint-se segurament a la de La Terra. S'estudia el clima segons els diversos elements climàtics: temperatura, pressió atmosfèrica, vents, humitat (vapor d'aigua, núvols, precipitació, evaporació). Aquests elements són el resultat de la combinació dels diferents factors climàtics: latitud, altitud, distribució de mars i continents, corrents oceànics, disposició del relleu i influència del sòl i de la vegetació.

Clima fred: Un dels tres tipus de clima o zones climàtiques admesos pels autors clàssics. En l'actualitat s'empra aquest terme per a designar un àrea coberta de neu la major part de l'any i que presenta els horitzons inferiors del sòl permanentment gelats (permafrost) o també per a designar el conjunt de climes polar-àrtics (els tipus ET i EF de la classificació de W. Köppen).

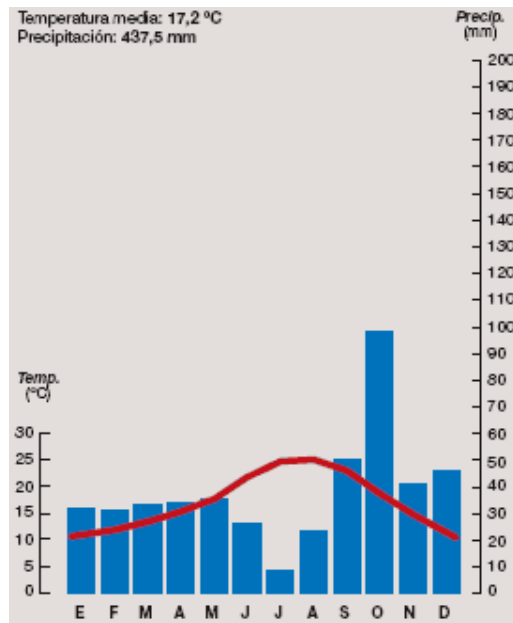
Clima local: Clima d'un àrea reduïda que presenta forts contrastos amb altres àrees d'una mateixa regió com resultat de lleugeres diferències en la inclinació, orientació, color i teixidura del sòl, la proximitat d'una superfície líquida, la naturalesa del mantell vegetal i la influència dels edificis. L'estudi dels climes locals requereix l'existència de gran nombre d'estacions amb un emplaçament triat amb gran cura.

Clima temperat: Un dels tres tipus de clima o zones climàtiques admesos pels autors clàssics. En l'actualitat solen delimitar-se els climes temperats dels freds per la isoterma de +10 graus centígrads per al mes més càlid que coincideix aproximadament amb el límit de la tundra i el bosc de coníferes. Pel costat dels climes tropicals la isoterma de +18 graus centígrads per al mes més fred és vàlida com divisòria llevat de les zones lindantes amb els climes tropicals àrids.

Clima tòrrid: *Veure "clima fred".*

Climatologia: És la ciència que estudia el clima, o sigui, les característiques de l'atmosfera d'un determinat punt deduïdes de llargs períodes d'observacions.

Climograma: Diagrama en el qual es representen com abscisses i ordenades les dades de dos elements climàtics en un lloc determinat i es posen en relació. La forma i posició del gràfic resultant proporcionen un índex de les característiques climàtiques en aquell lloc. També s'usa aquest terme per a relacionar i representar les condicions climàtiques en relació amb el benestar fisiològic humà.

Coll: Configuració isobàrica constituïda per isòbares no tancades en una típica forma de cadira de muntar producte de la disposició en creu de dos anticiclons i dues borrasques.

Condicions atmosfèriques: Conjunt de meteoros que es produïxen en l'atmosfera en un lloc i a una determinada alçada i que constitueixen el temps d'aquell lloc.

Configuració isobàrica: Figura o forma que adopta un conjunt d'isòbares.

Confluència: Convergència únicament gràfica o geomètrica de les isohipses.

Congost de baixes pressions: Coll baromètric en el qual l'eix que uneix les baixes és dominant sobre el qual uneix els anticiclons.

Convecció: Procés de transmissió de calor en els fluids mitjançant moviments ascendents de les seves parts calentes i descendents de les fredes.

Convergència: Moviment de l'aire tendent a acumular-se sobre una determinada àrea, bé per confluència de diversos fluxos de sentits diferents, bé per la disminució de velocitat d'un flux únic.

Corona: Successió d'anells lluminosos disposats de forma concèntrica al voltant del Sol o de la Lluna la tonalitat de la qual va del blau (l'interior), passant pel verd i groc fins al vermell (l'exterior). Són el resultat de la difracció de la llum en les gotes d'aigua. Comparar amb halo. El seu diàmetre angular és molt menor que el de l'halo. La corona solar que envolta la circumferència del Sol és visible en els eclipsis totals.

Corrent de doll: Corrent d'aire procedent de l'oest que circula a gran alçada, a uns 12.000 metres en la troposfera, i que està formada per vents relativament forts concentrats en una estreta franja. La seva velocitat mitja a l'estiu és d'uns 90 a 120 quilòmetres per hora i a l'hivern pot arribar a duplicar-la. Es distingeixen diversos tipus de corrents entre les quals destaca el corrent de doll de front polar.

Crepuscle: Claredat de la llum del Sol des de les primeres llums de l'alba fins a l'orto, al matí, i des de l'ocàs fins a la foscor total, al vespre. Es produïx per la reflexió i difusió de la llum del Sol en l'atmosfera. La seva durada depèn de l'angle de la trajectòria solar amb l'horitzó, és a dir, de la data i de la latitud.

Difluència: Divergència únicament gràfica o geomètrica.

Difracció: Desviació i divisió dels rajos de llum al passar fregant les vores d'un cos opac.

Difusió: Terme que designa la barreja, aparentment aleatòria, de masses d'aire ja sigui per difusió molecular (procés lent de barreja d'importància relativament escassa) o per difusió vortiginosa (resultat del moviment de turbulència). S'utilitza el mateix terme per a referir-se tant per als líquids com per a la llum.

Discontinuitat: Front.

Divergència: Moviment de l'aire tendent a escapar d'una determinada àrea, bé per difluència de diversos fluxos, bé per augment de velocitat d'un flux únic.

Dorsal: Configuració isobàrica constituïda per isòbares no tancades a manera de prolongació d'un anticicló i amb forma d'O invertida més o menys inclinada.

Eco paràsit: Eco que es produïx en els aparells de radar, que no s'ha aconseguit explicar, però possiblement a causa dels canvis bruscs de temperatura o humitat en les capes baixes de l'atmosfera.

Element: Cadascun dels constituents físics que integren el clima: temperatura, pressió, vent, humitat i precipitacions. És per això que es sol parlar de 'els elements'.

Entropia: Terme pres de la termodinàmica cada vegada més utilitzat en climatologia. L'entropia és una mesura de l'energia que ha cessat d'estar disponible per al treball en un sistema donat, per exemple, en un sistema de pressions atmosfèriques. Un màxim d'entropia denota un mínim d'energia aprofitable.

Equació hidrostàtica: En meteorologia, relació bàsica que existeix entre densitat, pressió, gravetat i alçada. Aquesta equació pot resoldre's per a obtenir una fórmula de 'baròmetre-alçada' que relacioni la pressió baromètrica amb la temperatura i l'alçada.

Equilibri indiferent: *Veure "equilibri neutre".*

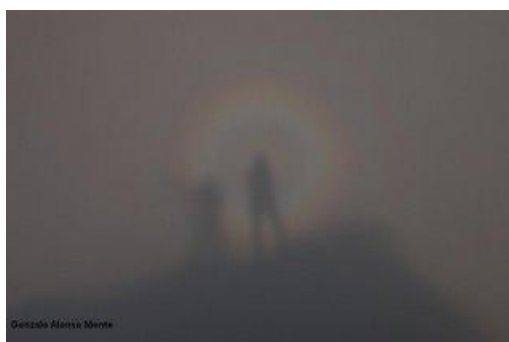
Equilibri inestable: Estat de l'atmosfera en la qual el gradient tèrmic real d'una massa d'aire és major que el gradient adiabàtic sec (o sigui, més càlida i, en conseqüència, més lleugera que l'aire circumdant) i d'aquesta manera continuarà ascendint. Una massa d'aire càlida i molt humida pot ascendir a gran alçada i provocar unes condicions atmosfèriques molt inestables formant grans cúmuls i causant fortes pluges, calamarsa i tempestes. El corrent ascendent cessarà a l'arribar a la mateixa temperatura que l'aire circumdant i llavors estarà en equilibri neutre (o indiferent). Veure inestabilitat condicional. Oposat a equilibri estable.

Equilibri neutre: Estat que presenta una massa d'aire sense saturar que té un gradient tèrmic estàtic igual al gradient adiabàtic sec, o una massa d'aire saturada el gradient tèrmic del qual és igual al gradient adiabàtic saturat, de manera que es troba en equilibri respecte a les masses d'aire que li envolten. Es denomina també 'equilibri convectiu' i 'equilibri indiferent'.

Escala de Beaufort: Escala per a mesurar l'intensitat del vent realitzada per Beaufort en 1805 i modificada en 1926. Posa en relació els efectes del vent i la seva velocitat calculada a 10 metres del sòl.

Núm. escala	Vent	Velocitat (m/seg)	Efectes observats
0	calma	0,0 a 0,5	El fum puja verticalment.
1	ventolina	0,6 a 1,7	L'adreça es pot apreciar per la del fum però no amb els penells ordinaris.
2	flojito	1,8 a 3,3	Se sent l'aire en el rostre, lleugers moviments de les fulles i els penells giren amb el vent.
3	fluix	3,4 a 5,2	Les fulles i les branques molt primes es mouen constantment i el vent estén les banderes lleugeres.
4	bonacible	5,3 a 7,4	S'aixeca la pols i els papers lleugers i es mouen les branques lleugeres.
5	fresquito	7,5 a 9,8	Comencen a balancejar-se els arbustos amb les fulles i en els estanys s'observen petites ones amb cresta..
6	fresc	9,9 a 12,4	Es mouen les branques gruixudes, xiulen els fils telegràfics i de la llum i és difícil dur un paraigua obert.
7	frescachón	12,5 a 15,2	Es mouen tots els arbres
8	dur	15,3 a 18,2	Les branques dels arbres es trenquen.
9	molt dur	18,3 a 21,5	Petits desperfectes en els edificis
10	temporal	21,6 a 25,1	Arbres arrencats d'arrel i grans desperfectes en els edificis.
11	borrasca	25,2 a 29,0	Desperfectes greus i generalitzats.
12	huracà	+ de 29,0	Devastació

Espectre de Broken: Ombra que projecta un observador situat en el cim d'una muntanya quan el Sol està a la seva esquena i que es deu a aquest efecte de difracció en un núvol o banc de boira. Al voltant d'aquesta boira apareixen anells de llum acolorits. El cas estrany d'aquest fenomen és que l'observador només veu la seva pròpia ombra però no la de les altres persones. El nom procedeix del cim dels monts Harz cridat Broken (Alemanya). També s'uneixen els termes 'glòria' i 'anticorona' per a designar aquest fenomen.

Estabilitat: Estat físic de l'atmosfera en el qual no hi ha moviments verticals de les masses d'aire pel que dóna lloc a un temps tranquil.

Estiu: És l'estació més càlida de l'any en contraposició a l'hivern. En l'hemisferi nord comprèn els mesos de juny, juliol i agost mentre que en l'hemisferi sud és el període que comprèn els mesos de desembre, gener i febrer.

Estiuet de Sant Martí: Nom amb el qual es designa un període de bon temps que té lloc cada any al voltant de l'11 de novembre (dia de Sant Martí). En realitat, no es tracta d'un fet aïllat ja que les variacions del temps en aquesta època de la tardor són freqüents i poden donar lloc a períodes de bonança.

Estratosfera: Capa de l'atmosfera situada sobre la troposfera i que s'estén fins a la ionosfera a uns 90 quilòmetres. La seva base està a una alçada d'uns 18 quilòmetres en l'equador, a 9 quilòmetres a 50 graus nord i sud i a 6 quilòmetres en els pols. Les citades xifres varien un poc segons les estacions (són bastant més elevades a l'estiu) i amb determinades condicions atmosfèriques. L'estratosfera conté molt poca pols o vapor d'aigua. En la base de l'estratosfera la temperatura sobre l'equador varia durant l'any d'uns -80 graus a uns -90 graus. Sobre les regions polars la diferència estacional és més notable ja que va d'uns -40 graus a l'estiu a uns -80 graus a l'hivern. En l'estratosfera el descens de temperatura que es produïx en alçada cessa i fins a fa poc es creia que les temperatures eren, de fet, uniformes i es mantenien constants. Actualment es creu que existeix un augment de temperatura fins a uns 15 a 20 graus a uns 50 quilòmetres d'alçada on existeix una 'capa calenta' deguda a la concentració d'ozó. Prop del límit superior de l'estratosfera, a uns 80 quilòmetres d'alçada, tenen lloc els núvols noctiluents. La temperatura en la part superior de l'estratosfera és d'uns -80 graus centígrads.

Exposició: Adreça cap a la qual una vessant està encarada especialment amb referència a les quantitats possibles de Sol i ombra. L'orientació té especials repercussions en els llocs d'assentament, vegetació i cultius. Només cal comparar els llocs orientats cap al sud i cap al nord de qualsevol vall alpina que s'estengui d'oest a l'est.

Factor: Causa general o control que contribuïx a un resultat, efecte o condició específica. Per exemple, en el clima influïxen diversos factors com la latitud, altitud, distribució de terres i oceans, corrents marins, llacs o el relleu.

Família de borrasques: Grup de borrasques ondulatòries que es desplacen una després d'una altra amb trajectòries semblants.

Fase alitèrmica: Terme usat pels investigadors americans especialment per a nomenar la fase climàtica posglacial de màxim tèrmic. En Alaska es considera que va tenir lloc cap a l'any 3500 a. de C. igual que al Yukon.

Fase atlàntica: Fase climàtica compresa entre els 5500 i els 3000 anys a. de C. en la qual el clima d'Europa occidental (i segurament altres llocs) era més suau, nuvolós i humit amb temperatures de 1,6 a 2,7 graus centígrads per sobre de les actuals. D'aquí es deriva l'expressió òptim climàtic. En aquesta època el nivell del mar va ser uns 3 metres més alt que l'actual com resultat de la fusió dels casquets polars.

Fase hipsitèrmica: Terme usat als Estats Units per a designar la fase de clima suau que va seguir a l'última glaciació quaternària. La seva durada s'ha mesurat mitjançant el carboni radioactiu i ha donat com resultat que va tenir lloc fa entre uns 9000 i 3000 anys encara que varia amb la latitud. Aquesta fase correspon a la fase atlàntica o boreal d'Europa occidental.

Fase megatèrmica: *Veure "fase atlàntica".*

Foehn: Vent calent i molt sec que descendeix pels vessants septentrionals dels Alps, principalment, quan un cicló està situat al nord d'aquesta serralada. L'aire humit és arrossegat des del Mediterrani i ascendeix pels cims de les muntanyes, refredant-se fins al gradient adiabàtic saturat. Les turbulències de la massa d'aire situada en la cresta i a sotavent de la muntanya produïxen el 'remansament' de l'aire i el seu descens durant el qual s'escalfa fins al gradient adiabàtic sec. Les temperatures poden ascendir uns 11 graus centígrads o més en poques hores i s'han registrat pujades de temperatura de 17 graus centígrads en tres minuts. A la primavera fon la neu amb gran rapidesa deixant les pastures al descobert. Alguns períodes esporàdics de foehn a l'inici de l'any poden ocasionar grans danys, allaus i la floració prematura de arbres i plantes. El terme 'efecte foehn' s'empra per a designar qualsevol vent amb efectes similars. Vents semblants són el *samún* a Iran, el *berg* a Sud-àfrica, el *Santa Ana* a Califòrnia, el *chinook* a l'Est de les Muntanyes Rocalloses i el *zonda* a Argentina.

Fotometeore: Fenomen lluminós produït en l'atmosfera per reflexió, difracció i interferència de la llum. Per exemple, l'espectre de Broken, halo, irisació, arc de Sant Martí i l'arc de boira.

Força centrífuga: Força que actua sobre qualsevol mòbil que segueixi una trajectòria curvilínia tendint a allunyar-lo del centre de curvatura. És perpendicular a la trajectòria.

Força de Coriolis: Força deguda a la rotació terrestre que actua sobre qualsevol mòbil desviant-lo cap a la dreta de la seva trajectòria en l'hemisferi nord i cap a l'esquerra en l'austral.

Força de la pressió: Força deguda a les diferències de pressió, el sentit de la qual, perpendicular a les isòbares, apunta des de les pressions altes cap a les baixes, i el mòdul de les quals és directament proporcional al gradient de pressió.

Força de fregament: Força deguda a la rugosidad de les superfícies que actua sobre els mòbils en sentit oposat al del seu moviment frenant-los.

Front: Superfície límit, línia de discontinuidat, o zona de transició, que separa dues masses d'aire de temperatura i humitat molt diferents. Un front pot donar-se tant a gran escala entre grans masses d'aire com a menor escala en una depressió local.

Furious fifties: Sector de l'oceà Austral, a uns 50 graus de latitud sud, on bufen forts vents de component dominant oest. Aquesta àrea es caracteritza per violents temporals, mars intempestuosos i vent de gran intensitat. Comparar-lo amb *roaring forties*.

Gelada: Es diu quan la temperatura de l'aire és igual o inferior als 0 graus centígrads. En el sòl l'aigua es gela.

Genèric: Es diu d'uns fenòmens estretament relacionats i similars en tipus. Així, per exemple, el terme 'clima mediterrani' és un concepte genèric que resumeix certes característiques climàtiques i que pot usar-se per a descriure climes d'altres llocs que són àmpliament similars i pertanyen al mateix tipus.

Geomorfologia climàtica: Veure *Klimamorphologie*.

Globus sonda: Globus ple d'hidrogen que se solta en l'atmosfera proveït d'aparells meteorològics registradors. D'aquesta forma poden obtenir-se dades a gran alçada. El globus ascendeix dilatant-se a mesura que s'eleva i finalment esclata. Les restes del globus i els instruments, protegits curosament, són retornats a la superfície mitjançant un paracaigudes. De les mesures registrades s'obtenen indicacions dels canvis de temperatures i pressions amb l'alçada. Comparar amb *radiosonda*.

Gloria: *Veure espectre de Broken.*

Gota d'aire fred: Baixa en alçada sense una circulació ciclònica, molt menys acusada en la superfície unida a una petita massa d'aire fred en alçada i envoltada per aire sensiblement més càlid.

Gota freda: *Veure gota d'aire fred.*

Gradient adiabàtic saturat: Decrement de la temperatura de l'aire produït pel refredament dinàmic com resultat de la dilatació dintre d'una massa d'aire saturada ascendent. El decrement mig és de 0,4 graus centígrads cada 100 metres. Aquest ritme és menor que el gradient adiabàtic sec a causa de la pèrdua de calor latent. El ritme real varia amb la quantitat de vapor d'aigua condensat el qual, al seu torn, varia amb la quantitat de vapor d'aigua existent que depèn de la temperatura.

Gradient adiabàtic sec: Gradient tèrmic que té lloc amb l'alçada quan una massa d'aire sense saturar ascendeix a través de l'atmosfera en equilibri dilatant-se i refredant-se dinàmicament. La mitjana del gradient adiabàtic sec és de 1 grau centígrad per cada 100 metres de desnivell.

Gradient de pressió: Variació de la pressió per unitat de longitud en l'adreça perpendicular a les isòbares.

Grosswetterlage: Pauta de circulació atmosfèrica a gran escala dintre de la qual el *steering* sobre la regió roman bàsicament inalterable durant un període de temps.

Halo: Anell o anells de llum concèntrics disposats al voltant del Sol o de la Lluna quan el cel es troba cobert per una prima capa de núvols produïda per la refracció de la llum en les gotes d'aigua o cristalls de gel. L'anell pot ser blanc, d'un color vermellós en la seva part interior o pot presentar una gamma de

colors que va des del vermell fins al blau en la seva part exterior. Comparar-lo amb *corona*.

Heliògraf de Campbell-Stokes: Aparell usat per a mesurar i registrar la durada de la insolació en un període de temps determinat. Una lent esfèrica efectua, per carbonització, un senyal en una cartolina sensibilitzada i a mesura que el Sol es mou queda traçada una línia per carbonització.

Higròmetre: Aparell usat per a mesurar la humitat relativa de l'aire. Consisteix en un cabell humà que augmenta o disminueix la seva longitud o en una làmina de clorur de liti la resistència del qual varia. Es procura registrar, una vegada degudament amplificats, aquests canvis. Altre tipus de higròmetre està format per un termòmetre de dipòsit humit i altre de dipòsit sec (psicròmetre)

Hivern: En sentit ampli és l'estació de l'any més freda, oposada a l'estiu. En l'hemisferi nord és el període que comprèn els mesos de desembre, gener i febrer. En l'hemisferi sud comprèn els mesos de juny, juliol i agost.

Humitat: Estat que presenta l'atmosfera en relació amb el vapor d'aigua que conté.

Humitat absoluta: Massa de vapor d'aigua per unitat de volum d'aire expressada en grams per metre cúbic. Una massa d'aire pot contenir vapor d'aigua fins a un límit per sobre del qual se satura, denominat punt de rosada. L'aire fred té una humitat absoluta baixa mentre que l'aire calent la té més alta. Per exemple, si la massa d'aire està a 10 graus centígrads pot contenir 9,41 gr/m³, si està a 20 graus centígrados 17,117 gr/m³ i si està a 30 graus centígrads 30,036 gr/m³.

Humitat específica: Relació entre el pes del vapor d'aigua contingut en una determinada 'porció' de l'atmosfera i el pes total de l'aire inclòs el vapor d'aigua. S'expressa en grams de vapor d'aigua per quilogram d'aire. Per exemple, l'aire fred i sec té uns valors de 0,2 mentre que l'aire molt calent i humit pot tenir valors entre 15 i 18 grams.

Humitat relativa: És el vapor d'aigua que existeix en una massa d'aire expressat com un percentatge de la quantitat total que existiria si l'aire estigués saturat a aquesta temperatura. És la proporció de pressió de vapor de l'aire pel que fa a la saturació de la pressió de vapor. La humitat relativa varia segons la humitat absoluta i la temperatura. Es mesura per la lectura d'una taula de 'humitats relatives' amb les dades de temperatura proporcionades per un termòmetre de dipòsit humit i un termòmetre de dipòsit sec.

Índex de circulació: Grau del major o menor establiment zonal, d'oest a est, de les isohipses i el corrent en doll polar.

Inestabilitat: Estat físic de l'atmosfera en el qual els moviments verticals de les masses d'aire són afavorits, donant lloc a temps inestable, és a dir, amb precipitacions freqüents.

Insolació: És l'energia emesa pel Sol que arriba a la superfície terrestre. El Sol és una massa de gasos intensament calents amb una temperatura estimada d'uns 6.000 graus centígrads en la superfície desprenent energia en forma d'ones. La Terra rep només 1/2000000000 part de la insolació total emesa pel Sol però aquesta quantitat ens és vital. A la quantitat d'energia que es rep en l'exterior de l'atmosfera la denominem constant solar. Aquesta penetra en l'atmosfera terrestre que absorbeix una part, una altra es perd per la dispersió produïda per les molècules d'aire, partícules de pols i vapor d'aigua i altra part és reflectida de nou cap a l'espai pels núvols i la pols. Així que tenim que ens arriba un 55% a la Terra sent reflectida immediatament cap a l'espai prop d'una quarta part segons sigui la superfície sobre la qual incideix. La restant es converteix en energia calorífica de gran longitud d'ona que escalfa la superfície de la Terra i per conducció la capa d'aire que s'estén sobre aquesta.

Insolació: És el nombre d'hores total de llum diürna que es rep en un lloc. És un element climàtic de gran importància la durada de la qual està en part en funció de la latitud i en altra part en funció de la nuvolositat que hi ha durant un dia. Es mesura amb un heliògraf de Campbell-Stokes i poden elaborar-se taules de dades segons la durada d'insolació en hores, dia, mes o any o, fins i tot, en un percentatge de insolació possible. Les isohèlies són les línies que uneixen els punts amb una mateixa durada mitja de insolació que es tracen segons les diferents estacions.

Inversió tèrmica: Denominació del fenomen de l'augment de la temperatura amb el creixement en alçada en un determinat espessor d'aire generalment amb situació anticiclònica.

Ionosfera: Part de l'atmosfera situada per sobre de l'estratosfera. Està caracteritzada per l'existència de capes diferenciades que es denominen amb les lletres de la D a la G que reflecteixen les ones electromagnètiques (incloses els senyals de ràdio) retornant-les a la Terra. En ella els gasos estan fortament ionitzats a causa de la radiació solar. En aquesta part de l'atmosfera es produeixen les aurores. La ionosfera comprèn la capa de Heaviside-Kennelly (a uns 100-120 quilòmetres) i la capa de Appleton (a partir d'uns 240 quilòmetres).

El nivell inferior de la ionosfera descendeix durant el dia a uns 56 quilòmetres i s'eleva durant la nit a uns 105 quilòmetres.

Irisació: Coloració que apareix en ocasions sobre els núvols amuntonats quan pot veure's parcialment el Sol a través d'ells.

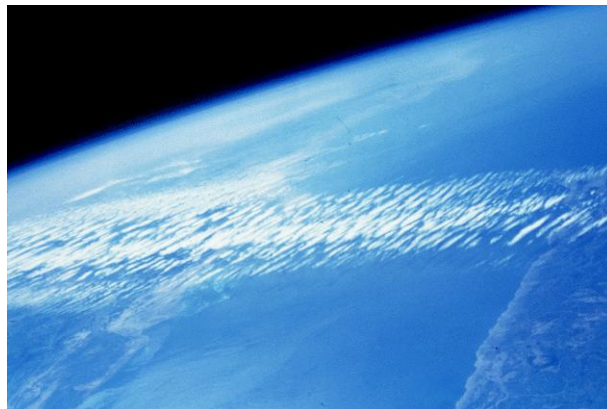
Isòbara: Isopleta que representa la pressió atmosfèrica després de reduir-la al nivell de la mar. Nota: S'expressa normalment en mil·libars.

Isohipsa: Isopleta que representa l'altitud d'una pressió determinada. Nota: Les isohipses més representades són les que corresponen a una pressió de 500 i 300 mil·libars. Sinònim: Corba de nivell.

Isopleta: Línia que uneix punts d'igual valor d'una determinada variable que es representa en un plànol o mapa. Sinònims complementaris: Isolínia i línia isomètrica.

Isoterma: Isopleta que representa la temperatura mitja de l'aire durant un període determinat després de reduir-la al seu equivalent al nivell de la mar. Línia que representa un procés isoterm en un diagrama de pressió-volum.

Jet Stream: *Veure corrent de doll.*

Klimamorphologie: Terme encunyat pels geògrafs alemanys per a designar l'estudi de les relacions entre el clima i els trets geomorfològics. És sinònim de '*geomorfologia climàtica*'.

Latitud mitja: Zona latitudinal en el seu sentit més ampli situada entre els 23'5 i els 66'5 graus tant en l'hemisferi nord com en el sud. S'està emprant cada vegada més com un terme més concret que zona temperada.

Línia de turbonada: Línia que precedeix en ocasions a un front fred al llarg de la qual es registren ruixats o tempestes.

Litometeore: Conjunt de partícules sòlides, no aquoses de l'atmosfera. Per exemple la boira, pols, fum, tempesta de pols i tempesta de sorra.

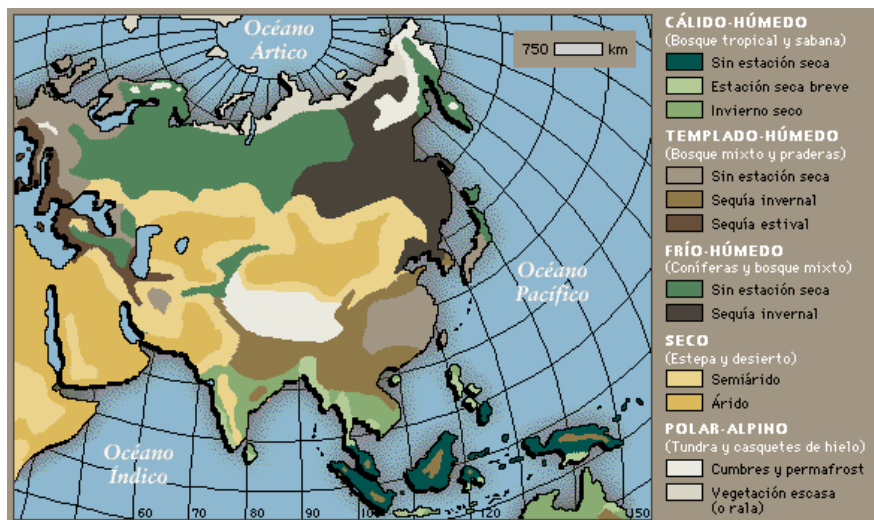
Luz purpúrea: Tint rosat de curta durada que es produïx en els cims de les muntanyes especialment quan estan cobertes de neu i que és visible només després de la posta del sol i poc abans del orto. Aquesta resplendor comença quan la vora està situada a uns 2 graus sobre l'horitzó i s'aprecia clarament quan el cel està ennuvolat produint-se la dispersió de la llum. La il·luminació cessa quan les muntanyes s'enfosqueixen al capvespre o estan totalment il·luminades al matí. Els colors d'aquesta resplendor tenen un tint purpuri al matí i ataronjat al capvespre. Alguns autors utilitzen la denominació 'resplendor alpina'. Comparar amb *arc crepuscular*.

Macroclima: Condicions climàtiques que es donen en una zona molt àmplia. Oposat a microclima.

Magnetosfera: Part externa de l'atmosfera terrestre a partir d'uns 2000 quilòmetres d'alçada dintre de la qual s'estenen els cinturons de Van Allen (cap als 4000 quilòmetres).

Mal temps: Es diu usualment del temps amb precipitacions.

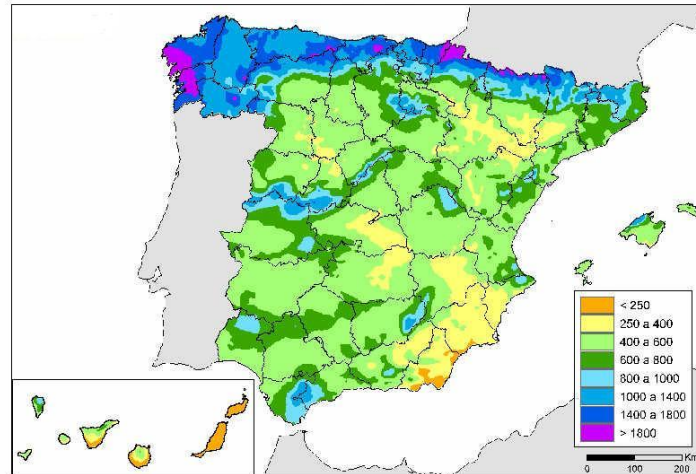
Mapa climàtic: Mapa en el qual es representa els diversos climes de les regions que abasta.

Mapa del temps: Carta sinòptica.

Mapa del temps de superfície: Mapa en el qual bàsicament es representen les pressions en superfície reduïdes al nivell de la mar, mitjançant isòbares, amb el seu valor i el símbol de les configuracions principals que constitueixen, i els fronts.

Mapa de precipitació: Mapa en el qual es representa la quantitat de pluja de les regions que abasta. La pluja representada pot ser per a un període curt o llarg de temps. Així mateix la quantitat de pluja a representar es pot indicar en valor absolut o un valor terme mitjà d'un interval de temps.

Massa d'aire: Acumulació d'aire molt homogeni que, de vegades, s'estén sobre centenars de quilòmetres, encara que el terme pot aplicar-se a fenòmens de localització més limitada, amb determinades característiques de temperatura i humitat. Estan limitades per fronts i es formen en determinades regions d'origen. Una massa d'aire pot desplaçar-se a grans distàncies transportant les seves característiques originals encara que es vagin modificant gradualment. Segons la temperatura una massa d'aire es considera polar o tropical. Segons la seva humitat, se la considera marítima, quan és humida per haver travessat oceans, o continental, quan és seca per haver-se originat sobre continents. Si combinem ambdues característiques tenim que les masses d'aire poden ser polar marítima (Pm), polar continental (Pc), tropical marítima (Tm) i tropical continental (Tc). Altres classificacions comprenen, a més, les masses d'aire provinents de l'oceà Àrtic (A), del continent Antàrtic (AA) i dels oceans equatorials (I). Afegint la lletra W, de l'anglès 'Warm', s'indica l'escalfament experimentat al desplaçar-se cap a l'equador (per exemple, TcW) i afegint la lletra K, de l'anglès 'Kalt', s'indica el refredament al desplaçar-se cap als pols (per exemple, TcK). Si presenta un caràcter monsonic s'afegeix el sufix M (per exemple, PcM i TmW(M)). Mitjançant el prefix N s'indiquen les modificacions importants de temperatura i humitat experimentades des del moment que una massa d'aire deixa el seu lloc d'origen (per exemple, NTc). L'estabilitat o inestabilitat s'assenyalen mitjançant el sufix S o O respectivament. La seva regió d'origen mitjançant el sufix NP per a l'oceà Pacífic Nord, SI l'oceà Índic Sud, etc. I, finalment, si una massa d'aire és mixta es pot indicar amb la lletra X.

	ÀRTICA	ANTÀRTICA	POLAR	TROPICAL	EQUATORIAL
MARÍTIMA	Am	AAm	Pm	Tm	Em
CONTINENTAL	Ac	AAc	Pc	Tc	Em

Massa d'aire àrtica: Massa d'aire molt freda que s'origina sobre l'oceà Àrtic i que s'assenyala amb la lletra A. Caben certes confusions amb les masses d'aire polar. Les masses àrtiques són més fredes que les polars.

Massa d'aire continental: Massa d'aire que té la seva regió d'origen en un àrea d'altres pressions sobre l'interior d'un continent i sol tenir molt poca humitat. Se la designa amb la lletra c.

Massa d'aire marítima: Veure *massa d'aire*.

Massa d'aire polar: Massa d'aire originada en les latituds mitges, entre els 40 i 60 graus de latitud, ja sigui sobre un oceà o sobre l'interior d'un continent. Quan aquestes masses s'originen prop dels pols ja no són polars són àrtiques o antàrtiques.

Massa d'aire polar marítima: Veure *massa d'aire*.

Massa d'aire tropical: Massa d'aire originada dintre del cinturó d'altres pressions subtropicals ja sigui sobre l'oceà o sobre l'interior d'un continent.

Mecanisme de tir: Denominació que alguns autors empren per a referir-se a qualsevol procés que inicia el desenvolupament d'una inestabilitat condicional en una massa d'aire. Per exemple, l'elevació mecànica (un vent), l'escalfament d'una capa d'aire per conducció seguida de convecció, l'augment del contingut del vapor d'aigua de l'atmosfera i l'ascens d'una massa d'aire càlid sobre una massa d'aire fred al llarg d'un front calent en una depressió.

Mesosfera: Capa de l'atmosfera compresa entre l'estratosfera i la ionosfera.

Meteoro: Fenomen físic observat en l'atmosfera o, en contacte amb ella, sobre la superfície del sòl, com la pluja, la boira, la tempesta, l'arc de Sant Martí, la rosada, etc.

Meteorologia: Estudi científic dels fenòmens i processos físics que tenen lloc en l'atmosfera. S'aplica especialment a la previsió del temps i per això es construeixen cartes sinòptiques que recullen les observacions dels fenòmens atmosfèrics realitzades simultàniament en un gran nombre d'estacions.

Microclima: Clima dels voltants immediats d'algun fenomen de la superfície terrestre i en particular al voltant de les plantes o grups de plantes. Les dimensions de l'espai considerat varien segons les dimensions dels citats fenòmens. És un espai major si estudiem un bosc que el d'una prada. També es dedica molta atenció als 'climes urbans' pel seu efecte sobre la temperatura i la pol·lució ambiental. D'aquest terme es deriva 'microclimatologia'. Comparar amb *micro-meteorologia* i *clima local*. Oposat a macroclima.

Micro meteorologia: Estudi científic i exhaustiu de la capa inferior de l'atmosfera i especialment la compresa entre els 1,5 metres d'alçada i la superfície terrestre.

Mil·libar: Unitat de pressió, usual per a expressar la pressió atmosfèrica que equival a 1000 dynas per cada centímetre quadrat. S'abreuja amb mb.

Mil·límetre: Unitat de longitud utilitzada en meteorologia com unitat de quantitat de precipitació i com unitat de pressió. S'abreuja amb mm. Un mil·límetre equival a un litre per cada metre quadrat i a 4/3 mb.

Monoclinal: Doblament o flexió dels estrats al llarg d'una línia a causa d'una tensió de l'escorça. Els estrats apareixen horitzontals o subhorizontals encara que a diferents nivells llevat de la línia de flexió.

Monsó: Període regular de mal temps en el sud d'Àsia ocasionat per vents del sud-oest. Sol començar aquest període en el mes de juny i acaba a l'agost. Produïx pluges benefactores en les terres baixes de la Índia i Nepal i grans nevades en el Himalaya.

Notació de Beaufort: Codi de lletres realitzat per l'almirall sir Francis Beaufort, a principis del segle XIX, per a indicar l'estat del temps. Així, tenim que: b és cel blau, c nuvolós, o cobert, g encapotat, u cel de tempesta, q torbonada, kg línies de torbonades, r pluja, p ruixats passatgers, d plugim, s neu, rs aiguaneu, h pedra, t tro, l llamp, tl tempesta, f boira, fe boira humida, z broma, m boirina, v visibilitat excel·lent, e humitat sense precipitacions, y aire sec, w rosada, i, x gebre. Per a major detall s'afegixen lletres majúscules per a indicar intensitat (R és pluja intensa), majúscules repetides per a indicar durada (RR són pluges intenses perllongades), el sufix o per a fenòmens de poca durada (ro és luvia lleugera) i la i per a indicar intermitència (ir és pluja intermitent). Actualment en els mapes del temps aquest codi ha estat reemplaçat per símbols.

Núvol: Massa de minúscules partícules visibles generalment d'aigua i de vegades de gel que es forma per condensació en nuclis tals com partícules de pols i fum, sal, pol·len o ions negatius. Suren en l'aire formant masses a diverses altures sobre el nivell del mar des de prop del sòl (boires i neblinas) fins a uns 12000 metres sobre el nivell del mar.

Tipus de núvol	Abreviatura	Meteoro que ocasiona
Cirros	Ci	Gens
Cirrostrats	Cs	Halos solars i lunars
Cirrocúmul	Cc	Gens important
Altostrats	As	Pluja feble
Altocúmul	Ac	Corona solar o lunar
Nimbostrats	Ns	Pluja contínua
Estratocúmul	Sc	Rarament pluja feble
Estrats	St	Plugim
Cúmul	Cu	Pluja

Nuvolositat: Quantitat de núvols expressada en vuitens, o octas, de cel cobert per elles. Presència de núvols.

Obertura en delta: Bifurcació o difluència del corrent en doll.

Observatori de primer ordre: Observatori dels Instituts Nacionals de Meteorologia on es realitzen observacions de diversos elements (pressió, temperatura, humitat, vent, nuvolositat, precipitació, insolació, etc.).

Ona de calor: Període o tipus de temps molt càlid causat generalment per una advecció del sud a l'estiu en l'hemisferi nord, al sud és al revés.

Ola de fred: Període o tipus de temps molt fred causat, especialment, per una advecció del nord-est, nord o nord-oeste o per un anticicló tèrmic en època invernal i en l'hemisferi nord, al sur és al revés.

Òptim climàtic: Veure *fase atlàntica*.

Ozó: Forma alotròpica de l'oxigen (O₃). És de color blau pàl·lid i es troba en petites quantitats en l'atmosfera terrestre. Presenta la seva major concentració a una alçada d'uns 20 a 25 quilòmetres aproximadament.

Paleoclima: Clima de qualsevol etapa geològica del passat. Els climes han variat considerablement a través del temps succeint-se grans fases glacials, seques i plujoses.

Pantà baromètric: Configuració isobàrica caracteritzada per presentar un gradient molt baix de manera que tot just apareixen isòbares o, si ho fan, tenen unes formes poc definides i, de vegades, formant petits nuclis amb valors molt pròxims als normals.

Persistència: Tendència de les condicions meteorològiques a perdurar per un temps major del que es considera com normal.

Pertorbació atmosfèrica: Es diu en general de qualsevol borrasca, front, tempesta o configuració sinòptica que origini mal temps.

Plugim: Precipitació líquida, uniforme, en forma de gotetes amb un diàmetre petit i molt pròximes unes a unes altres.

Pluja: Precipitació líquida, contínua i uniforme en forma de gotes amb un diàmetre gran.

Pluviòmetre: Aparell que s'utilitza per a mesurar la quantitat de pluja i que consisteix en un embut col·locat sobre un recipient col·lector que es buida periòdicament en una proveta. El pluviòmetre ha de situar-se amb summa cura de manera que l'embut estigui a 30 centímetres del sòl i, si és possible, l'edifici més proper estigui a una distància que sigui el doble de la seva alçada. En moltes estacions meteorològiques s'usen pluviòmetres registradors.

Pont anticiclònic: Coll baromètric en el qual l'eix que uneix els anticiclons és dominant sobre el qual uneix les borrasques.

Precipitació: Deposició en la superfície de la Terra de la humitat procedent de l'atmosfera que pot presentar-se sota la forma de rosada, pedra, pluja, aiguaneu o neu.

Predicció meteorològica: *Veure previsió meteorològica.*

Predicció numèrica: Predicció del temps que es realitza resolent, generalment amb l'ajuda d'un ordinador, sèries d'equacions relatives a les associacions de fenòmens atmosfèrics observats.

Pressió atmosfèrica: Pressió que, a causa de el seu pes, exerceix l'atmosfera sobre la superfície de la Terra expressada en mil·libars. La pressió mitja sobre la superfície a nivell de la mar és de 1013,25 mb equivalent al pes d'una columna de mercuri de 76 centímetres d'alçada a 0 graus centígrads o, el que és equivalent, al pes de 1033,3 grams d'aire per centímetre quadrat.

Pressió normal al nivell de la mar: És de 1013,2 mb o 760 mm que es considera un valor mitjà a nivell de la mar a 45 graus de latitud i a una temperatura de 15 graus centígrads.

Previsió a llarg termini: Predicció del temps realitzada per a un període superior a cinc dies.

Previsió meteorològica: Predicció del temps amb una anticipació que no sol ser major de 24 hores. S'usen també els termes 'pronòstic', 'prognosis' i 'predicció meteorològica'.

Primavera: Estació de l'any intermèdia entre l'hivern i l'estiu. En l'hemisferi nord esdevé astronòmicament entre el equinocci vernal o de primavera (al voltant del 21 de març) i el solstici d'estiu (al voltant del 21 de juny).

Prognosis: Veure *previsió meteorològica*.

Pronòstic: Veure *previsió meteorològica*.

Radiosonda: Aparell registrador i radiotransmissor, transportat a gran alçada per un globus d'hidrogen des d'on es transmeten dades meteorològiques mitjançant els senyals de ràdio. Comparar amb *globus sonda*.

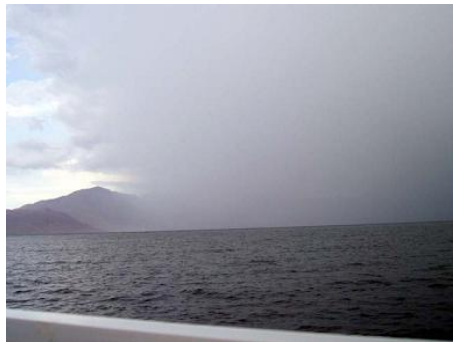
Rajos crepusculars: Rajos del Sol que irrompen a través de les esquerdes d'una espessa capa de estratocúmuls cap a la superfície terrestre.

Rajos ultraviolats: Part de la radiació solar que es troba després del blau en l'espectre. Les molècules d'ozó absorbeixen gran part dels rajos ultraviolat en les capes altes de l'atmosfera però alguns arriben fins a la superfície terrestre sent molt més intensos a l'alta muntanya.

Regió font: Àrea sobre la qual es formen masses d'aire.

Roaring forties: Sector de l'oceà Austral, a uns 40 graus de latitud sud, on bufen amb gran força i regularitat els vents de component nord-oest-oest. És una zona on abunden els temporals, mars turbulents, cels ennuvolats, humitat i temps desagradable relacionats amb el pas ininterromput de depressions que circulen en direcció oest-est. Comparar-ho amb *furious fifties*.

Ruixat: Precipitació líquida, constituïda per gotes grans, que sol començar i acabar bruscament i variar amb rapidesa d'intensitat.

Samún: Vent sec i càlid del mateix tipus que el *Foehn* que bufa a Pèrsia.

Santa Ana: Vent calent i sec procedent del nord i del nord-est que bufa descendint des de Sierra Nevada a través dels deserts del sud de Califòrnia. És un vent del tipus foehn i sovint va carregat de pols.

Sector càlid: Sector comprès entre els fronts càlids i freds d'una borrasca ondulatòria ocupat per aire relativament càlid.

Sentit anticiclònic: Sentit de circulació horari o igual al de les manetes del rellotge en l'hemisferi nord.

Sentit ciclònic: Sentit de circulació antihorari o contrari al de les manetes del rellotge en l'hemisferi nord.

Sistema obert: Enfocament de la teoria general de sistemes l'aplicació dels quals en geografia va en augment. El sistema obert es caracteritza perquè el proveïment d'energia i de material es realitza a través dels seus límits (oposat a sistema tancat). Amb aquestes condicions el sistema es regula a si mateix mitjançant ajustos homeostàtics i d'aquesta manera aconsegueix un 'equilibri dinàmic'. Amb el temps el sistema aconsegueix una magnitud constant i es diu que es comporta d'una manera equifinal ja que condicions inicials diferents produeixen resultats finals similars.

Sistema tancat: Aspecte de la teoria general de sistemes segons el qual un conjunt de fenòmens existeix aïllat de la resta per una frontera que impedeix el pas d'energia com de matèria. És oposat al sistema obert. El sistema es

caracteritza per la destrucció de qualsevol heterogeneïtat que existeixi en ell i, per tant, per la seva tendència a la màxima entropia. Per exemple, en un tanc aïllat que contingui gas a una temperatura més elevada en un extrem que en l'altre la temperatura diferencial disminuirà gradualment i s'establirà una condició última homogènia. És important destacar que alguns autors són de l'opinió que en geografia és molt difícil, per no dir impossible, considerar que un sistema sigui completament tancat.

Situació advectiva: Situació sinòptica amb predomini sobre l'àrea considerada d'un flux bàsic i amb direcció ben establerta en l'horitzontal o advecció.

Situació de bloqueig: Generalment situació atmosfèrica caracteritzada pel desenvolupament d'un anticicló o d'una dorsal càlida en latituds altes, estacionari i persistent que impedeix el pas a les borrasques mentre es solen originar una o dues borrasques fredes en latituds baixes.

Situació sinòptica: Conjunt típic de configuracions isobàriques i d'isohipses afectant a una determinada àrea.

Sobrevent: Costat d'on bufa el vent. Oposat a *sotavent*.

Sostre: Nivell de l'atmosfera, especialment aquella capa de núvols de certa consideració situada a menor alçada.

Sotavent: Costat oposat al costat d'on bufa el vent. Oposat a *sobrevent*.

Steering: Terme meteorològic que s'empra per indicar l'efecte direccional d'alguna influència atmosfèrica sobre un altre fenomen. Per exemple, l'efecte de 'steering' de les línies de corrent de gran altitud o de les diferències de temperatura sobre el moviment de les depressions superficials.

Sublimació: Conversió d'un cos sòlid en vapor o viceversa sense passar per l'estat líquid.

Subsidència: Descens d'una capa extensa d'aire en un anticicló que causa el seu escalfament i dessecació dissipant la nuvolositat.

Tardor: És el període que transcorre entre el equinocci de tardor i el solstici d'hivern. En l'hemisferi nord va des del 21 de setembre fins al 22 de desembre i en l'hemisferi sud del 21 de març al 21 de juny.

Tefigrama: Diagrama termodinàmic en el qual estan representades dades de temperatura i dades referents al punt de rosada a diferents nivells isobàrics.

Temperatura: Element climàtic que indica el grau de calor o fred sensible en l'atmosfera. Es mesura segons diverses escales termomètriques: escala centígrada, escala Fahrenheit, escala Réaumur i escala absoluta.

Temperatura normal: Es diu de la temperatura d'un determinat mes, data o, en general, període quan és molt semblant a la que de mitjana es dona en els períodes corresponents.

Termòmetre: Instrument que serveix per mesurar la temperatura. Un dels tipus més corrents consisteix en un tub de cristall graduat segons una escala centígrada, Fahrenheit, Réaumur o / i absoluta per l'interior de la qual ascendeix una columna de mercuri o d'alcohol continguda en una cubeta i que es dilata o contreu segons els canvis de temperatura de l'ambient. Els hi ha d'altres tipus que es basen en metalls que es dilaten o contreuen per efecte de la temperatura, dins d'una extensió coneguda, o que posseeixen diferents resistències al pas de l'electricitat amb els canvis de temperatura.

Termosfera: Sinònim de *ionosfera*.

Tempesta: Meteor caracteritzat per una o diverses descàrregues elèctriques atmosfèriques manifestades per un llampec i un tro propers que sol anar acompanyada per ruixats.

Temps atmosfèric: La condició de l'atmosfera en un lloc i en un moment donats, o durant un període curt de temps, en relació amb els diversos elements (temperatura, insolació, vent, núvols, boira i precipitacions). És una condició que varia d'hora en hora o de dia en dia. Comparar amb *clima*.

Tipus de temps: Tipus generalitzat d'estructura sinòptica de la pressió amb un conjunt corresponent de condicions atmosfèriques característiques.

Topografia de la superfície: Mapa en el qual bàsicament es representen les altituds a les quals es troba la pressió de 500 mb, mitjançant isohipses, amb el seu valor i generalment el símbol de les configuracions principals que constitueixen, i les temperatures a aquestes altituds, per mitjà d'isotermes.

Tropopausa: Plànol de discontinuïtat entre la troposfera i l'estratosfera caracteritzat per un canvi bruscat en el gradient tèrmic. Encara que la seva situació varia lleugerament segons les estacions de l'any sol estar a uns 16 quilòmetres sobre l'equador, a uns 9 quilòmetres a 50 graus de latitud i a uns 6,5 quilòmetres sobre els pols. Investigacions recents revelen que la tropopausa no és un plànol únic sinó que és un conjunt de plànols superposats.

Troposfera: Capa inferior de l'atmosfera compresa entre la superfície terrestre i la tropopausa.

Turbonada: Fenomen tempestuós ocasionat per un tipus de núvol de tempesta en forma d'arc caracteritzat per un canvi bruscat de la direcció i velocitat del vent acompanyat per un ruixat fort i una tempesta.

Tàlveg: Configuració isobàrica constituïda per isòbares no tancades a manera de prolongació d'una depressió amb forma de V més o menys inclinada o invertida.

Vent: Corrent d'aire horitzontal que varia des de la 'brisa' fins al 'huracà'. Els vents poden tenir un moviment vertical però això succeeix rares vegades en la superfície terrestre. Veure *escala de Beaufort*.

Visibilitat: Distància horitzontal màxima a la qual són visibles amb certa nitidesa els objectes destacats de l'entorn.

Vora d'atac: Sector perifèric davant d'una gota d'aire fred.

Vòrtex: Generalment és un nucli interior o centre d'una borrasca.

Zona de benestar fisiològic: Àrea que presenta la temperatura i la humitat relativa més favorable per a l'organisme humà. En augmentar la temperatura la humitat relativa ha de descendir per mantenir el benestar.

Zona glacial: Veure *clima fred*.

Zona temperada: Veure *clima temperat*.

Zona tòrrida: Veure *clima tòrrid*.

Zones de calmes subtropicals: Cinturons d'altres pressions subtropicals situats a uns 30 a 35 graus de latitud nord i sud encara que queden interromputs per la diferent distribució de terres i mars. Són zones de calmes des d'on les masses d'aire es mouen en direcció cap als pols i l'equador. Aquests cinturons poden ser en part el resultat d'un moviment d'aire en la part superior de la troposfera procedent de l'equador, que avança sota la influència de l'efecte de Coriolis, produint-se així una acumulació d'aire en aquestes latituds. Possiblement un moviment d'aire en direcció a l'equador en la part superior de la troposfera procedent de latituds altes tendeix a descendir a la zona de calmes subtropicals augmentant l'acumulació d'aire. En anglès es coneixen amb el nom de '*Horse Latituds*'.

Zonda: Vent càlid, humit i xafogós que bufa a Argentina procedent del nord en la part anterior d'un sistema de baixes pressions. Se li dona també aquest mateix nom a un vent de tipus foehn que bufa al mateix país i que descendeix pels vessants orientals dels Andes.

